

Smittbärrpenning vid provtagning för sjukdomen covid-19

Försäkringskassans ställningstagande

Vid provtagning för sjukdomen covid-19 ska en hälsokontroll enligt 46 kap. 5 § första stycket andra punkten socialförsäkringsbalken (SFB) anses pågå fram till dess smittbäraren har fått möjlighet att ta del av provsvaret.

Bakgrund och överväganden

Varför behövs ett rättsligt ställningstagande?

Sjukdomen covid-19 är enligt smittskyddslagen (2004:168) en allmänfarlig sjukdom och dessutom en samhällsfarlig sjukdom. Den har gett upphov till en pandemi.

I syfte att minska smittspridningen erbjuder regionerna möjlighet att ta prov utan föregående läkarundersökning. I regel tar det en till två dagar innan provsvaret är klart. Enligt Folkhälsomyndigheten ska man stanna hemma från arbetet i avvaktan på provsvaret, om man har symtom. Myndigheten skriver på sin hemsida att i väntan på provsvar behöver man stanna hemma och undvika nära kontakt med andra. På 1177.se står det att man ska stanna hemma tills man har fått svar. Om provsvaret dröjer ska man göra som om man har sjukdomen covid-19.

Frågan blir då om en person som stannar hemma och avstår från sitt arbete i avvaktan på ett provsvar kan ha rätt till smittbärrpenning för tiden fram till att han eller hon får möjlighet att ta del av svaret.

Det framgår inte av förarbeten eller av praxis hur bestämmelsen i 46 kap. 5 § första stycket andra punkten SFB ska tolkas när resultatet från provtagningen inte är omedelbart klart och det dessutom är fråga om en samhällsfarlig sjukdom som sprids genom kontakt- och droppsmitta.

Smittbärrpenning för inkomstförlust på grund av provtagning

46 kap. 5 § första stycket andra punkten SFB

Enligt bestämmelsen i 46 kap. 5 § första stycket andra punkten SFB har en smittbärare rätt till smittbärrpenning bl.a. om han eller hon måste avstå från förvärvsarbete på grund av läkarundersökning eller hälsokontroll som smittbäraren genomgår utan föregående beslut enligt första punkten i bestämmelsen och som syftar till att klarlägga om han eller hon är smittad av en allmänfarlig sjukdom. Med hälsokontroll avses bl.a. provtagning.

Bestämmelsen i 46 kap. 5 § första stycket andra punkten SFB kom till den 1 juli 1989 när lagen om ersättning till smittbärare trädde i kraft. Bestämmelsen överfördes sedan oförändrad till nuvarande bestämmelse i socialförsäkringsbalken den 1 januari 2010.

Till skillnad från första punkten i bestämmelsen förutsätter rätten till ersättning för provtagning inte ett föregående beslut av läkare utan gäller åtgärder som den enskilde vidtar *frivilligt* för att utreda om han eller hon bär på en allmänfarlig smitta.¹

Förarbeten m.m.

Förarbeten till bestämmelsen i 46 kap. 5 § första stycket andra punkten SFB återfinns bl.a. i proposition 1988/89:112 med förslag till ny lag om ersättning till smittbärare.

Innan bestämmelsen kom till kunde man få smittbärarpenning endast när en läkare hade beslutat om åtgärder som innebar att smittbäraren inte kunde arbeta. Det krävdes således ett föregående beslut enligt smittskyddslagens bestämmelser. Det villkoret behölls även i 1989 års lag om ersättning till smittbärare men därutöver utökades möjligheterna till ersättning så att även den som frivilligt underkastade sig undersökning kunde få ersättning.²

Enligt smittskyddslagen från 1989 (SFS 1988:1472) hade varje person som hade anledning att anta att hen var smittad av en samhällsfarlig sjukdom en skyldighet att uppsöka läkare för undersökning och provtagning. Det ansågs då rimligt och rättvist att ersättning kunde utgå till den enskilde i den mån åtgärden förhindrade förvärvsarbete. Nuvarande smittskyddslag innehåller en motsvarande skyldighet.

Förarbetena innehåller inte en närmare beskrivning av vad som ska anses ingå i en provtagning. Det finns inte heller praxis på området.

Överväganden

Den aktuella bestämmelsen i 46 kap. 5 § första stycket andra punkten SFB om ersättning för provtagning omfattar alla slags samhällsfarliga sjukdomar, oavsett spridningssätt. Den är inte utformad särskilt med tanke på en pandemi, utan synes förutsätta att enstaka individer insjuknar eller misstänker smitta och sedan kontaktar en läkare.

Läkaren kan sedan bedöma om provtagning behövs och även om särskilda förhållningsregler behöver beslutas. Smittskyddslagen ger en läkare

¹ Bestämmelsen i första punkten innebär att en smittbärare har rätt till ersättning om han eller hon måste avstå från förvärvsarbete bl.a. på grund av ett beslut enligt smittskyddslagen.

² Prop. 1988/89:112 s.28

möjlighet att utfärda s.k. förhållningsregler om att t.ex. avstå från förvärvsarbete. En förutsättning är att läkaren har anledning att anta att personen är smittad. Rätt till smittbärarpenning kan då föreligga enligt 46 kap. 5 § första stycket första punkten SFB.

När det gäller den aktuella pandemin sker istället en masstestning av befolkningen på den enskildes eget initiativ utan föregående läkarkontakt. Det finns ingen möjlighet för en läkare att före testning bedöma om personen kan antas vara smittad och om förutsättningar för förhållningsregler föreligger.

I stället finns på Folkhälsomyndighetens och på 1177.se anvisningar om att man ska avstå från arbete utanför hemmet tills provsvaret har kommit för att undvika att sprida smitta. Om personen inte har möjlighet att få smittbärarpenning när han eller hon avvaktar provsvaret, finns det en risk att han eller hon tvingas återgå till arbetet och då riskera föra smitta vidare. Om bestämmelsen inte anses omfatta även den tid man inväntar provsvar uppnår den inte sitt syfte, nämligen att bidra till minskad smittspridning i samhället.³ Bestämmelsen i 46 kap. 5 § första stycket andra punkten SFB ska därför förstås så att vid provtagning för sjukdomen covid-19 ska en hälsokontroll anses pågå fram till dess den enskilde har fått möjlighet att ta del av provsvaret.

Aktuella bestämmelser m.m.

46 kap. 5 § första stycket andra punkten SFB

Smittskyddslagen

Proposition 1988/89:112 med förslag till ny lag om ersättning till smittbärare

Peter Andrén

Heli Artell Wiklund

³ Prop. 1988/89:112 s. 28